

УДК 378.147.091.3

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ**

Травенко Любов

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і
методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки
життєдіяльності Царенко О.М.**

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті пропонується використати інформаційно-комунікаційні технології для контролю знань учнів старшої школи у процесі забезпечення їх загальноосвітньої проектно-технологічної підготовки за спеціалізацією «Кулінарія» (розділ «Технології приготування страв»). У цьому контексті інформаційно-комунікаційні технології та програмне забезпечення MyTest X розглядаються як ефективний засіб стандартизації контролю знань старшокласників.

***Ключові слова:** кулінарія, профільна школа, інформаційно-комунікаційні технології, стандартизований контроль знань.*

**Methodical peculiarities of evaluation of educational
achievements of the pupils of the profile school**

L. Travchenko

**Scientific supervisor: candidate of pedagogical Sciences, associate Professor,
Department of theory and methodology of technological training, health and
safety Tsarenko O.M.**

The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

Kropyvnytsky, Ukraine

The article proposes to use information and communication technologies for controlling the knowledge of the students of the high school in the process of providing their general project-technological preparation in the specialty "Cooking" (section "Technologies of cooking"). In this context, information and communication technologies and software MyTest X are considered as an effective tool for standardizing knowledge of senior pupils.

***Key words:** cooking, profile school, information and communication technologies, standardized knowledge control.*

Постановка проблеми. Однією із невирішених проблем сучасної дидактики є об'єктивний аналіз та оцінювання, тобто контролювання вчителями повсякденних результатів пізнавально-пошукової діяльності учнів і на цій основі управління освітнім процесом. Контроль (*від фр. controle*) має більш широке значення, ніж перевірка знань. Адже невід'ємними складовими компонентами шкільного освітнього процесу є: цілі, зміст і завдання навчання; форми й методи навчання; взаємодія вчителів і школярів; контроль (оцінювання), самоконтроль. Відповідно, контроль знань учнів – один з головних елементів освітньої діяльності, який забезпечує зворотний зв'язок із учителями щодо ефективності освітнього процесу, а також зворотний зв'язок з учнями як мотивування їх до активної навчально-пізнавальної діяльності.

Як показують результати проведеного аналізу науково-педагогічних праць, в оцінюванні навчальних досягнень учнів часто присутній елемент суб'єктивізму, що пов'язано із взаємним впливом особистості школяра і педагога. Особливо, це актуально для учнів старшої (профільної) школи, адже через невеликий проміжок часу, вони продовжать здобувати відповідний рівень професійної освіти. Тому, об'єктивність та зрозумілість оцінки і чіткі вимоги до навчальних досягнень учнів суттєво впливають на підготовку майбутніх високопрофесійних фахівців, затребуваних на сучасному ринку праці.

Хоча в освітній діяльності оцінка не завжди найголовніша, проте будь-яка діяльність учнів завжди оцінюється вчителем. Не викликає сумнівів у школярів та їх батьків тільки оцінка справедлива, зрозуміла й аргументована, що актуалізує проблему об'єктивного оцінювання знань. У зв'язку з підвищенням активності всіх учасників освітнього процесу, яке спостерігається останнім часом, проблема оцінювання та контролю навчальних досягнень учнівської молоді, особливо старшої школи, загострюється.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження вчених, проведених у цьому напрямі, зокрема А. Верхоли, О. Денисова та багатьох інших, показують, що відхилення в оцінці різними педагогами результатів навчально-пізнавальної

діяльності одних і тих же учнів (студентів) іноді досягають великих значень [3, с. 108].

У деяких наукових працях замість наявної системи контролю знань дослідники пропонують з кожної навчальної дисципліни розробляти стандартні показники рівня знань, під якими розуміють тестові контрольні програми, які мають схвалюватися радою експертів, перевірятися на вибірці з генеральної сукупності та забезпечувати відповідні статистичні. Тому, для зменшення взаємного впливу особистості учня і педагога у процесі контролю й оцінки знань дослідники (О. Адаменко, П. Гороль, Р. Гуревич, А. Гуржій та інші) рекомендують використовувати інформаційно-технічні засоби контролю знань, серед яких найбільш ефективною є комп'ютерна техніка з відповідним програмним забезпеченням [1; 2; 4; 5].

Результати проведеного нами аналізу інформаційних джерел і практики шкільного освітнього процесу показують, що використання тестів для контролю знань учнів різних вікових груп ускладнюється внаслідок впливу об'єктивних чинників, які можна об'єднати в характерні групи: *I група* – зміна навчальних планів і програм, що не дає можливості стандартизувати тестові завдання з конкретних предметів; *II група* – недостатня підготовка педагогів до складання якісних тестових завдань, унаслідок цього спостерігається тенденція застосування авторських тестів без належної апробації в освітньому процесі; *III група* – невідповідність вчителів до отримання об'єктивних результатів контролю знань. Зокрема, за інформацією, яка постійно публікується в педагогічній пресі, до одержання об'єктивної інформації про навчальні досягнення школярів не підготовленими є 1/4 вчителів різного фаху. Як наслідок, вони незадоволені наслідками власної професійної діяльності, що пов'язано, в основному, із необхідністю корегування тестових завдань, заміни їх новими, а іноді виникає потреба щодо зміни педагогічних впливів.

Для виправлення цієї ситуації та подолання суб'єктивності при оцінюванні знань учнівської молоді з різних навчальних предметів ефективним є застосування стандартизованого контролю, який відповідає сучасним вимогам

педагогічної теорії та практики (індивідуальності і систематичності, диференціації і об'єктивності тощо), тематичній спрямованості та вимогливості [5].

Ідея стандартизації контролю знань учнів не є новою. Традиційно під стандартизованим контролем знань розуміють програмований контроль, в якому чітко визначені та матеріально забезпечені рівні для всіх учнів об'єктивні умови його проведення: мета, засоби, способи виявлення та критерії оцінювання набутих знань. Його сутність полягає в опосередкованому виявленні якості засвоєння системи знань, яке здійснюється за допомогою спеціально підібраних питань (тестових завдань), що вимагають однозначних коротких відповідей у вигляді вибору одного з пропонованих варіантів, конкретного числового значення, символу тощо. Аналіз відповідей пришвидшується в декілька разів, зокрема за допомогою використання інформаційно-технічних засобів (ІТЗН), а оцінювання знань відбувається на основі єдиних для всіх учнів критеріїв [3, с. 112].

Стандартизація контролю знань нині розглядається як необхідна умова його автоматизації за допомогою сучасних ІТЗН. Згідно вимог і методичних рекомендацій до розробки тестових завдань, запропонованих О. Адаменко, А. Верголою, Р. Гуревичем та іншими педагогами, тести повинні розв'язувати характерні помилки та недоліки у відповідях і навчальних роботах учнівської молоді. Відповідні критерії і норми оцінювання необхідно розробляти для кожної навчальної дисципліни, що унеможлиблює формулювання універсальних вимог, які використовувалися б при вивченні всіх шкільних предметів.

Метою статті є виявлення методичних особливостей використання стандартизованого контролю знань учнів профільної школи, який забезпечує об'єктивні результати.

Виклад основного матеріалу. Пошук досконалих методів організації контролю та самоконтролю учнів на сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) нині набуває особливої актуальності, оскільки

об'єктивізація процесу вимірювання, забезпечуючи зворотний зв'язок, дає можливість координувати цей розвиток. Тому об'єктивні методи педагогічних вимірювань стають однією з рушійних сил наукового прогресу.

Порівняльний аналіз методів вимірювання рівня знань, які використовуються у сучасній педагогіці (усного опитування, письмової роботи, тестування), свідчить про те, що тестовий контроль найбільше відповідає критеріям якості при визначенні рівня теоретичних знань учнів.

Використання тестів в освітньому процесі надійно увійшло у світову педагогічну практику. В Україні цей процес також інтенсифікується: розвиваються наші уявлення про призначення та педагогічні можливості тестів, їх форми, формати питань, методи обробки результатів тощо [6; 8].

Ефективним засобом організації контролю в процесі навчання учнів профільним дисциплінам у старшій школі є тестування. Тестовий контроль може забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, які нині висуваються до якості контролю. Тестування можна організувати за допомогою заздалегідь розроблених і роздрукованих бланків, де правильність відповіді (відповідей) відмічається ручкою чи олівцем. Аналіз та оцінювання зібраних даних, зазвичай, проводить вчитель. Відповідно витрачається багато часу та знижується об'єктивність оцінювання. Досконалішими є спеціальні програми для проведення тестування на комп'ютері, завдяки яким відбувається аналіз та оцінювання знань учнів.

У процесі створення тестів для забезпечення загальноосвітньої проектно-технологічної підготовки старшокласників за спеціалізацією «Кулінарія» (розділ «Технології приготування страв») аналізувалися тестові завдання з інших навчальних дисциплін відповідно до загального тематичного плану. Підбір завдань за їх складністю виявився важливим для успішного використання тестів у навчальному процесі старшої школи.

Доцільно зазначити, що дидактичний потенціал тестів реалізується лише при дотриманні певних умов і вимог, серед яких визначальною є готовність педагога до використання тестових технологій як засобу контролю рівня

профільної підготовки учнів. Незначна кількість опублікованих методичних розробок для профільної підготовки учнівської молоді та їх аналіз засвідчують недостатню вивченість цього напрямку, а більшість тестів, розроблених різними авторами належать до простих (I рівень складності). Отже, необхідність проведення підсумкового контролю знань учнів з конкретного розділу вимагає створення складніших тестів, ніж ті, що використовуються під час тематичного чи семестрового контролю.

Існує значна кількість програм для автоматизації тестування на комп'ютері. Тому доцільно підібрати нескладну в користуванні, а головне – ефективну та безкоштовну програму. Для прикладу розглянемо дидактичні можливості та методичні особливості програмного забезпечення MyTest X.

Програма MyTest X складається з трьох модулів: модуль тестування (MyTest), редактор тестів (MyTestEditor) і журнал тестування (MyTestServer) (зображення екрана при завантаженні модулі тестування подано на рис. 1).

Програма MyTestX має значні можливості щодо форматування тексту питань і варіантів відповіді. Зокрема, вчитель може вибрати шрифт, колір символів і фону; використати верхній і нижній індекс; розбивати текст на абзаци і застосовувати до них розширене форматування; використовувати списки; вставляти малюнки. Крім цього, програма має власний текстовий редактор. До кожного завдання можна задати рівень складності (кількість балів за правильну відповідь), прикріпити підказку і пояснення до відповіді (виводиться у разі помилки лише у навчальному режимі) тощо.

Доцільною є організація «роздавання» тестів через мережу. Роздавати можна одразу декілька різних тестів. Безпосередньо стежачи за процесом тестування, вчитель може бачити, хто і який тест виконує, скільки завдань виконано і яка їх результативність. MyTest X має належний рівень захисту як тестів, так і результатів. Завдяки тому, що для тесту можна задати декілька різних паролів, зіпсувати (відредагувати) тест особам, які не мають на це право стає практично неможливим. MyTest X поширюється безкоштовно. Освітні заклади, вчителі та учні можуть безкоштовно використовувати програму на

основі ліцензійної угоди без додаткових матеріальних витрат. Як показує практичний досвід, ця програма дійсно ефективно працює під ОС Windows 2000, XP, Vista і Windows, 7.

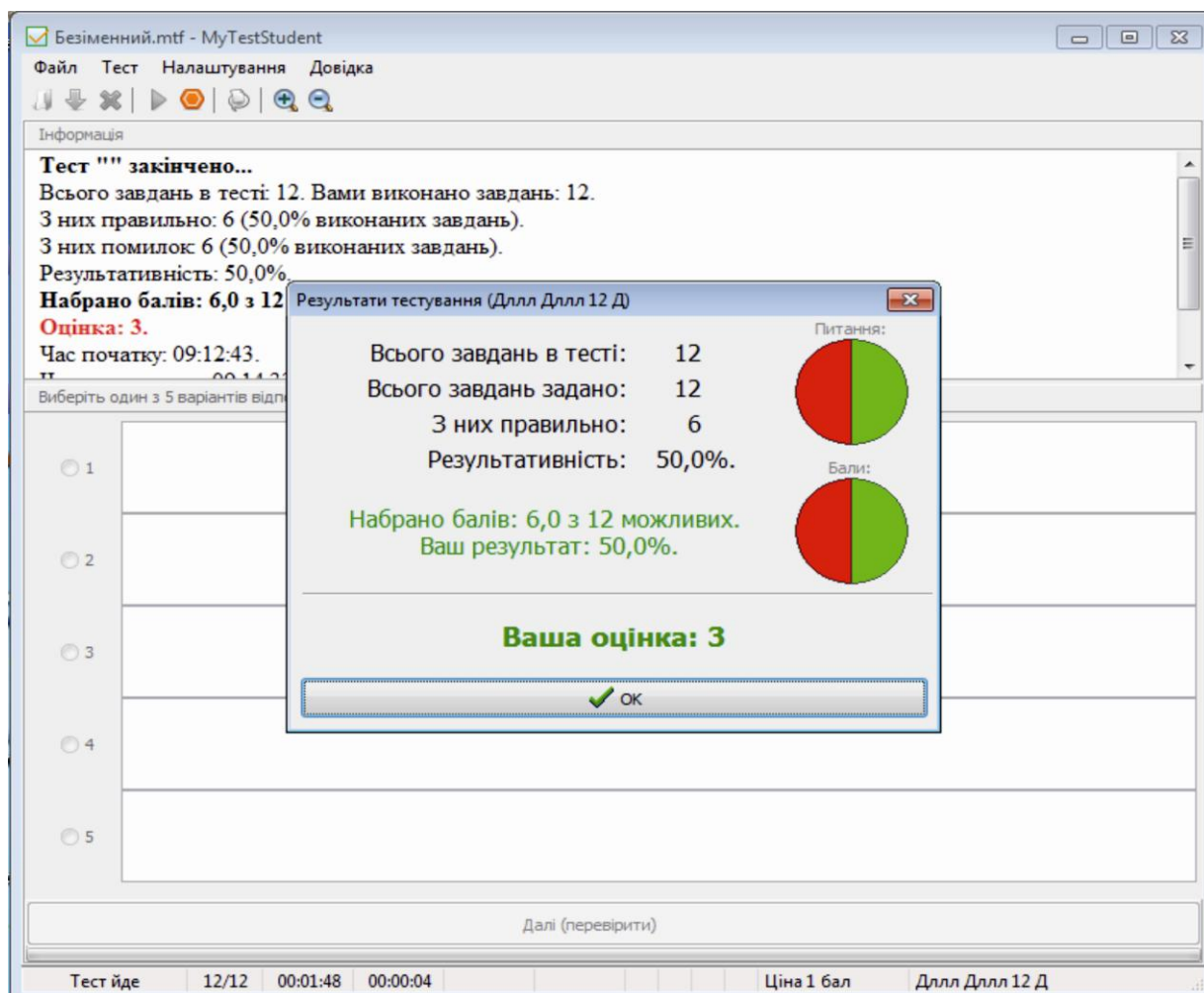

Рис. 1. Модуль тестування програми для організації контролю та самоконтролю учнів MyTest X (адаптовано із [7])

Отже, використання тестових завдань різного типу і відповідного програмного забезпечення (MyTest X) у процесі забезпечення загальноосвітньої проектно-технологічної підготовки учнів старшої школи, які навчаються за спеціалізацією «Кулінарія», надає певні переваги у порівнянні з традиційним навчанням і дає можливість:

1. Зменшити діапазон суб'єктивності при оцінюванні знань учнів.
2. Використати переваги стандартизованого контролю знань.

3. Розробити стандартні показники рівня знань учнів з кожної дисципліни («Фізіологія харчування», «Товарознавство харчових продуктів» «Технології первинної обробки продуктів і приготування напівфабрикатів» та ін.) і ефективно їх запроваджувати замість наявної системи контролю та оцінки результатів їх навчально-пізнавальної діяльності.

4. Скоротити і регламентувати затрати навчального часу на вивчення різних дисциплін і контроль знань учнів.

5. Виявляти характерні помилки і недоліки у відповідях учнів та їх кількісне співвідношення.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Очевидними перевагами інтегрованого поєднання проектно-технології навчання учнів кулінарній справі та ІКТ, які забезпечуються запропонованою методикою контролю знань учнів, є: об'єктивність оцінювання знань старшокласників; можливість постійного вдосконалення змістового наповнення тестів за спеціалізацією «Кулінарія»; оптимізація освітнього процесу в профільній школі.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення навчально-методичного забезпечення (зокрема, на розробку тестових завдань) інших дисциплін під час проектно-технологічної підготовки учнів старшої школи, які навчаються за спеціалізацією «Кулінарія».

Список літератури

1. Адаменко, О. В. Тестові завдання для контролю знань в курсі «Обчислювальна техніка і технічні засоби навчання»: навч.-метод. посібник / О.В. Адаменко, М.М. Духовна, Л.Ф. Панченко, П.В. Кондратенко / За ред. Г.О.Козлакової. – К.: ІЗМН, 1996. – 84 с.

2. Безпалько, В. П. Образование и обучение с участием компьютеров / Владимир Павлович Безпалько. – М.: МПСИ, 2002. – 352 с.

3. Верхола, А. П. Критерії і норми якісної оцінки знань умінь і навичок студентів / А.П. Верхола // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К.: ІСДО, 1995. – Вип. 1. – С. 108–115.

4. Гороль, П. К. Сучасні інформаційні засоби навчання: навч. посібник. / П.К. Гороль, Р.С. Гуревич, Л.Л. Коношевський, О.В. Шестопалюк – К.: Освіта України, 2007. – 536 с.

5. Гуржій, А. М. Засоби навчання: навч. посібник / А.М. Гуржій, О.Ю. Жук, В.П. Волинський. – К.: ІЗМН, 1997. – 208 с.

6. Канівець, Т.М. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник] / Т.М. Канівець. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 102 с.

7. О программе MyTestX. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mytest.klyaksa.net/wiki/Заглавная_страница.

8. Тестові технології як один із засобів контролю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/2724>.